

Nr 686.

Av herr **Johansson** i Stockholm, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 378, angående särskild utbildning av folkskollärare.*

För att delvis täcka den lärarbrist inom folkskolan, som 1945 års seminarie-sakkunniga beräknat skall uppstå inom de närmaste åren med början under läsåret 1946—47, föreslå dessa sakkunniga en intagning vid seminarierna under vårterminen 1946 av högst 400 studenter för provisorisk utbildning till folkskollärare, och skulle dessa erhålla folkskolläraryxamen till början av läsåret 1947—48.

Vidare föreslå de sakkunniga att antalet tvååriga studentlinjer vid seminarierna utökas, under det att de fyraåriga linjerna bibehållas i nuvarande skick.

Dessa åtgärder kunna icke anses tillfredsställande lösa föreliggande fråga, därför att dessa provisoriskt utbildade lärare bli tillgängliga för undervisningen först 1947 och bristen på lärare uppstår redan 1946. Dessutom komma dessa lärare att få en bristfällig utbildning, och folkskolans lärarkår blir därmed kvalitativt försämrad.

Departementschefen framhåller också i propositionen nr 378, vari han stöder de sakkunnigas förslag, att han ifrågasätter om tillgången på kvalificerade sökande till denna provisoriska utbildningskurs blir tillfredsställande. Det torde med största sannolikhet kunna förutsägas, att upp till 400 kvalificerade studenter *icke* komma att stå till buds för den föreslagna provisoriska utbildningen vid vårterminens början 1946. De, som i första hand komma i fråga, ha avlagt sin examen våren 1945 och givetvis under årets lopp sökt sig utkomstmöjligheter eller gått till fortsatta studier på andra områden. Av denna årsklass studenter har för övrigt redan en stor del intagits i seminariernas studentlinjer hösten 1945, varför rekryteringsbasen är tämligen uttunnad.

Att rekrytera dessa provisoriskt utbildade lärare från studenterna och att även i fortsättningen utöka lärarutbildningen genom ett utökat antal studentlinjer vid seminarierna anse vi oriktigt ur följande synpunkter:

1. Studenterna utgöra endast ca 3—5 % av motsvarande åldersgrupp av befolkningen. Denna bas för rekrytering är alldeles för smal. Det är icke ett axiom, att man är lämplig som lärare, därför att man *haft råd* att ta studenten. En bredare rekryteringsbas ger givetvis större urval och större möjligheter att få fram goda lärare.

2. Detta förhållandevis lilla antal studenter kommer till sin övervägande

del från befolkningens mellan- och överklass. Folkskolläraren skall i första hand undervisa arbetarklassens och böndernas barn. Ett gott förhållande mellan lärare och elever förutsätter från lärarens sida en ingående kännedom om barnens miljö och uppväxtförhållanden. Dessa studenter, som komma från helt andra sociala skikt, kunna icke på samma sätt förstå arbetarnas och böndernas barn som en lärare, vilken kommer från samma sociala skikt som barnens övervägande flertal.

I stället för en ytterligare begränsning av rekryteringsbasen till lärarutbildningen bör man, enligt vårt förmenande, tvärtom sträva till en breddning av densamma och därmed öka möjligheterna att få fram goda lärare utan att eftersätta kravet på goda kunskaper.

Seminariernas elevförbund och vissa ortsföreningar av seminarieläraryöreningen ha pekat på en annan möjlighet att minska lärarbristen. De ha föreslagit, att eleverna i klass III av den fyraåriga linjen och i klass I av den tvååriga studentlinjen skola avbryta sina studier för ett år och tjänstgöra som extra lärare, varefter de påföljande år skola återvända till seminariet för fullföljande av sin utbildning.

De synpunkter, som av ovannämnda organisationer framförts, synas oss vara av värde och kunna inte enbart — som av de sakkunniga — avfärdas med hänvisning till organisatoriska svårigheter.

En sådan lösning av frågan erbjuder många fördelar:

1. Genom att använda seminarieeleverna skulle man fylla den akuta lärarbristen redan läsåret 1946—47.

2. Genom att utnyttja seminarieeleverna en tid framåt kunde man vinna en lärarreserv av smidigare slag och lärarbehovet regleras i mera normal takt. En utökad intagning av elever vid seminarierna i lika stor utsträckning på den fyraåriga som på den tvååriga linjen kunde sedan reglera lärarbehovet.

3. Genom denna lärarreserv skulle man också kunna reglera överproduktion av lärare. En sådan torde man inte vara säker om att kunna undvika, då man inte så exakt kan beräkna lärarbehovet, vilket nuvarande lärarbrist visar. En snabbutbildning däremot kan i framtiden skapa ett läraröverskott, vilket då inte är så lätt att reglera.

4. Snabbutbildningens organisatoriska olägenheter med sommarkurser och dubbelläsning under terminerna kunde undvikas.

5. Snabbutbildningens extrakostnader kunde undvikas.

6. På längre sikt finge man en kvalitativt bättre lärarkår, då dessa elever från klass III⁴ och klass I² efter ett års praktik givetvis kunde tillgodogöra sig det sista seminarieårets utbildning på ett betydligt bättre sätt än tidigare. De skulle efter ett års tjänstgöring ute i fältet vara klara med, vad som brister i deras utbildning, vad det är som fattas och vad de framför allt måste sätta sig in i. Vid återkomsten till seminariet kunde de då med ett helt annat verklig-hetssinne gå in för sin sista avputsande utbildning.

7. Det torde också vara klart att en seminarist, som gått 3 år på seminariet och fått pedagogisk utbildning, är bättre skickad att undervisa än en student med tre terminers och två sexveckorskursers forcerad utbildning.

8. Dessutom kunde man undvika den orättvisa, som skulle drabba seminaristerna på båda linjerna, om studenter skulle få folkskolläraryxamen efter tre terminer, under det att de själva måste gå fyra respektive två år. Och i många fall torde dessa treterminerslärare tidigare i konkurrens om platserna på seminariet blivit utslagna av dem, som därför att de voro duktigare nu få gå två eller fyra år.

Med anledning av vad ovan anförts föreslås,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 378 måtte besluta sådan ändring av de i densamma framställda förslagen,

att seminarieeleverna efter genomgången klass III på den fyraåriga linjen och klass I på den tvååriga studentlinjen få avbryta sina studier för ett läsår och anställas som extra lärare inom folkskolan,

att denna anordning börjar med kommande läsår 1946—47 och bibehålles så länge lärarbristen så erfordrar,

att de som extra lärare tjänstgörande seminarieeleverna vid tillsättandet av platser komma närmast efter i vanlig ordning examinerade lärare och få tillgodoräkna sig lön och förmåner som extra lärare samt tillgodoräkna sig tjänstgöringstiden i alla avseenden likvärdig tjänstetid efter avlagd examen,

att de seminarieelever, som på detta sätt avbrutit sina studier, garanteras full sysselsättning under den tid avbrottet varar,

att den lättnad, som seminarieelevernas tjänstgöring kommer att utgöra för seminarieorganisationen, utnyttjas för ett ökat intagande av elever vid seminarierna och att den ökade intagningen fördelas lika på två- och fyraåriga linjerna.

Stockholm den 24 november 1945.

Gustav Johansson.